

PRIMORSKI DNEVNIK

GLASILO OSVOBODILNE FRONTE SVOBODNEGA TRŽAŠKEGA OZEMLJA

Leto IV - Cena 15 lir 10 - jugolir - 2.50 din

TRST nedelja 15. avgusta 1948

Spedizione in abbon. postale

Stev. 975

PARTIZANI, POZOR!

Zahrbtnost in hinavština, ki označujeta besede in dejanja Vialijevih razbijačev borbene enotnosti demokratične protimperialistične fronte na Tržaškem ozemlju, ne pozna meje. Do sedaj je bila taka zahrbtnost in hinavština nesporna predpriloga imperialističnih hlapcev in ni bilo iskrenega in postopenega demokrata, ki bi jim zavidal. A hrbtnica in moralna trdnost najnovejših likov daktorjev dosledne protimperialistične borbene enotnosti, ki so v svojstvu prejšnjega predsednika odnosno tajnika popolnoma upravičeno in legalno sklicala sejo glavnega sveta, na kateri je večina članov glavnega sveta izvolila nov odbor.

Tako stoji stvar s partizani in njihovo zvezo. Intriganti Vidalijskega kova so zmogli marsikaj, sodeč po tem, kar smo doživeli do sedaj, a dejstvo, da nekateri brezvestneži skušajo zanesti seme razdora celo med partizane, da sklicujejo dejansko nelegalno sejo glavnega sveta, da bi bila zmešnjava tem večja, to predstavlja višek hinavštine in zahrbtnosti, da sploh ne govorimo o zlorabi zaupanja partijske poštenosti.

Jasno je, da razbijaško početje nekaterih brezvestnežev ne more imeti nikake zakonite vrednosti. Partizani, vredni tega imena, nima jo in ne morejo imeti s podobnimi dejanji nobene zveze in jih obsojajo z vso odločnostjo resničnih in iskrenih borcev za svobodo za sužnjene človeštva.

A kakor jim nismo verjeli, ko so se v besedah izjavljali za enotnost, za dravstvo med Slovani in Italijani, dejansko pa s svojim nastopom, terorjem in zarotništvom razbijali i eno t drugo, tako jim ne verjamemo, ko na eni strani slobodno izjavljajo, da «spora» ne nameravajo zanašati v naše množične organizacije, hkrati pa, kjer se trenutno morejo, vsi svoje razbijaško delo v izključno korist našega razrednega, socialnega in nacionalnega sovražnika, opuščajte proti njemu vsakdanjo konkretno borbo, ki v tem trenutku - kakor vse kaže - zanje ni važna.

Zanje je važno, da se z izgovorom resolucije Informbiroja razbija enotnost OF, SIAU, JA, ASIZZ in drugih množičnih organizacij; važno je, da nekateri, javnosti se ne poznajo, sklicujejo za danes nelegalno sejo glavnega sveta Zveze partizanov Tržaškega ozemlja samo zato, ker so nekateri sprejeli, objavljajo in ponatiskujejo najbolj prostaške klevete in podlosti proti jugoslovanski partiji in proti današnjim voditeljem nove Jugoslavije (samim partizanom, ki so se prvi odzvali pozivu tov. Stalina na upor proti nacifasističnemu okupatorju, in ki so pomagali organizirati partizansko gibanje tudi v drugih deželah, kjer je kaj bilo in v kolikor ga je bilo); klevete in podlosti, ki jih mora vsak partizan, vreden tega imena, smatrati za osebnost žalitev. (Naj navedemo nekaj primerov poveljih iz lista «Il Lavoratore» od 10. avgusta t. l.):

«Tito, che ha completamente perduto la testa, che specula sui sentimenti arretrati e fomenta lo spirito nazionalista... Tito appare come un ridicolo analfabeta... Tito ha avuto bisogno di questo raggio, militarmente e politicamente assurdo... Tutti i dirigenti jugoslavi attuali, presi insieme, danno la pietosa impressione di uomini, che non conoscono l'ABC del marxismo... Tito e gli altri hanno ingannato il partito e il popolo!»

In to naj mi verjamemo? In to naj mi podpisemo? In to naj verjamemo in podpisemo naš partizani, naše ljudstvo, ki se je s Titom, ramo ob rami, skozi stiri krvava leta s tako potrditvenostjo borilo proti najbolj zagrozenemu sovražniku človeštva? Kje boste našli partizana, ki bo pripravil podpisati take podlosti?

Kje boste našli partizana, ki bo pozri podlost, s katero nekateri brezvestneži skušajo blati partizansko preteklost takega borca kot je predsednik Zveze partizanov tov. Ukmar, češ da je sklic sejo glavnega sveta Zveze partizanov nelegalno in «in istu din di ubbra chezza», kar se «Il Lavoratore» ne sramuje priobiti?

Podonavske države proti imperialistični penetraciji

BEograd, 14. — Na današnjem zasedanju generalnega odbora mednarodne donavske konference so sprejeli 14 členov sovjetskega načrta konvencije. Nobena delegacija ni predložila lastnih predlogov. Delegacije podonavskih držav so glasovale za britanska in francoska delegacija se nista udeleževali glasovanja, delegacija ZDA pa je glasovala proti dvema členoma, pri enem členu je glasovala za, pri drugih členih pa se je glasovanja vzdržala.

Nato so pričeli razpravljati o členu 38, h kateremu je ameriška delegacija predlagala svoj amandma. Ta člen določa, da se bodo ladje, ki bodo priplule v donavske luke, lahko posluževale naprav za nakladanje in razkladanje ter skladišče, tako kot so določeno po pogodbi, in da bo plačilo za te usluge določeno brez vsake razlikovanja. Ameriški amandma pa je takšen, da se lahko o njem reče, da zahteva za tuje ladje plovbo po Donavi brez vsake kontrole. Po tem amandmanu bi lahko tuje paroplovne družbe ustanovljale v donavskih pristaniščih po svoji volji, brez dovoljenja, štiti podonavske države pred tihotapstvom in pa pred prevozi, ki bi lahko bili nevarni za varnost teh držav. Glede ustanavljanja agencij tujih paroplovnih družb v vseh pristaniščih, in brez dovoljenja, je poslanik Szanto dejal, da se bo, da bo v tem primeru v podonavskih pristaniščih več tujih agencij kot pa ladij. Nihče ne vidi ničesar neugodnega v ustanavljanju agencij, samo če dajo za to dovoljenje podonavske države. Madžarski poslanik je zaključil svoja izjavljanja z izjavo, da je namen tega ameriškega amandmana, pripraviti sredstvo za imperialistično penetracijo v podonavski bazen.

V enakem smislu je govorila tudi Ana Pauker, načelnica rumunske delegacije. Z ozirom na izjave predstavnikov Velike Britanije in ZDA je sovjetski delegat, poslanik Lavrentjev dejal, da so omenjeni delegati pokazali kaj malo diplomatske modrosti, ko so v teku konference postavljali razne neutemeljene trditve o «sovjetskem imperializmu». Samo narodi in ne osebna mnenja so poklicani, da odgovore, katerega demokracija ima večje prednosti. Britanski delegat bi pač dobil najboljši odgovor na to vprašanje, če bi ga postavil na kakem svobodnem zborovanju v britanskem imperiju. Generalni odbor je nato s sedmimi glasovi odločil ameriški amandma č. 38 sovjetskega načrta konvencije. Čl. 38 je bil torej sprejet kakor tudi naslednja dva člena.

Glavni odbor bo svoje delo nadaljeval v ponedeljek.

Izjava tajništva Zveze partizanov Tržaškega ozemlja

Glede obvestila, objavljenega v istih «Primorski dnevnik» in «Il Lavoratore», da je sklicana seja glavnega sveta Zveze partizanov Tržaškega ozemlja za nedeljo 15. t. m. ob 9 prostorih K. K. krožka Kraljice (Dom pristanških delavcev), tajništvo Zveze partizanov STO-ja javlja vsem članom zveze, da se je glavni svet sestel dne 1. avgusta t. l. Na tej seji so bili ob prisotnosti in pristanku sklepnega števila članov redno izvoljeni izvršilni odbor zveze ter predsedstvo in tajništvo zveze.

Ker ni tajništvo zveze od tedaj sklicalo druge seje glavnega sveta, je seja, sklicana od neznanih oseb za nedeljo 15. t. m. nelegalna.

Tajništvo Zveze partizanov Tržaškega ozemlja sporoča vsem članom glavnega sveta in ostalim članom zveze, da je ta seja sklicana na nezakoniti način, ter so vsi sklepi in odločitve, ki bodo eventuelno sprejeti na tej seji, neveljavni in neobvezni za članstvo.

Tajništvo Zveze partizanov STO-ja končno opozarja vse partizane in aktiviste, naj ne nasledajo provokacijam razbijaških elementov, ki bi hoteli spekulirati s čustvi borcev za svobodo.

Smrt fašizmu - svoboda narodul

Tajništvo Zveze partizanov Tržaškega ozemlja

Trst 14.VIII.1948.

Načrt Zahodne Nemčije

MUENCHEN, 14. — Strokovnjaki, ki se že od 11. avgusta razgovarjajo o načrtu ustave zahodne Nemčije, so se sporazumeli o splošnih oblikah bodočih nemških vladnih ustanov. Sprejeli so načelo zvezne vlade, niso pa še sporazumeli o mejah, v katerih naj se giblje neodvisnost posameznih dežel.

10.800 ton masti za sovjetsko področje Nemčije

BERLIN, 14. — Sovjetski informacijski urad naznanja, da je za prebivalstvo sovjetskega področja Nemčije in sovjetskega sektorja v Berlinu, določenih 10.800 ton masti.

Resolucija Izvršilnega odbora Okrožnega ljudskega odbora za Istro

Izvršilni odbor okrožnega ljudskega odbora za Istro smatra za umestno, da glede na obsevanje, ki ga je prejela iz Trsta, stremela za tem, da bi komisija ne končala svoje naloge. Kljub tem oviram, ki sta jih delala omejena člena komisije, in ko ta dva leta nista mogla zanikati resničnosti stanja, je preiskovalna komisija sprejela soglasno in predložila izvršilnemu odboru 10. avgusta sledeče poročilo.

Komisija so sestavljali naslednji člani:

- 1) Felluga Emilio,
- 2) Pustetta Eugenio,
- 3) Kralj Franc (do 4.8.1948),
- 4) Buč Ivan (od 4.8.1948).

Na podlagi preiskave posameznih primerov je ugotovila komisija te podatke:

1.) Bertosa Claudio, iz zapiskov in drugega gradiva je ugotovila komisija, da se je izvršil dogodek takole: Dne 20. julija 1948 ob dveh zjutraj, in sicer po zaključku nekake prireditve, ki jo je organiziral pri postaji narodna zaščita v Novigradu, poveljnik postaje, Savi Ernest, kljub ponovnim pozopim ni mogel pripraviti poslušnosti Bertosa, ki se je obnašal nedisciplinarno. V nastalem prepiru je poveljnik v opravičenem razburjenju dal začetnik Bertosu klopčujo tu najvidnejše predstavnike ljudske oblasti, češ da so oni namenovatelji in odločiteli tega terorizma z objavo izsledkov posamezne preiskave, ki so jo izvršili trije člani izvršilnega odbora okrožnega ljudskega odbora za Istro, bo odgovor lahek.

Pri tej komisiji sta sodelovala dva člana, ki sta se izrekla za resolucijo Informbiroja, in tretji, ki se ni izjavil v tem smislu. Komisija je imela nalogo, da ugotovi resničnost o posameznih in najvažnejših napadih, ki so jih iznesli vidaljevci. Ona dva člana, ki sta se pridružila Vidalijski akciji, sta potem ko sta čutila, da preiskava ne bo imela uspehov, kot sta jih pričakovala, skušala dvoumno zaveti njen zaključek, pri čemer sta hoteli, da bi preiskava ugotovila, kar bi bilo zanje dobro, pa seveda ne bi odgovarjalo resnici. Dalje sta skušala, da bi končala komisija svoje delo predno bi razčistila vse primere. Pri tem sta skušala poleteti za nos tretjega člana komisije in višjega javnega tožilca, ki je prisostvoval delovanju komisije, s tem da sta stavila pogoj za odobritev poročila, da se bavi komisija z najpomembnejšimi primeri, in sta skratka na to rezultat razgovorov med Mačkam in Paveličem v Zagrebu.

Glavni tožilec je tedaj vprašal, kakšnega značaja so bili odnosi agenta tuje obveščevalne službe Springa s Paveličem. Kavar je odgovoril: «Pavelič mi je izjavil, da mu je Spring nudil svojo pomoč pri njegovem menjavanju bivališča. Spring je napravil vse potrebno, da je Paveličev položaj legaliziral.

Risoluzione del Comitato Esecutivo del Com. Pop. Circond. dell'Istria

Il Comitato Esecutivo del Comitato Popolare Circondariale dell'Istria, di fronte alla clamorosa campagna iniziata a Trieste da alcuni agenti di Vidali, ha creduto opportuno di accertare alcuni fatti accaduti e quindi presentare lo stato reale della situazione, indicando nello stesso tempo l'origine ed i veri fini della campagna stessa.

Non è a caso che la diffusione di calunnie e menzogne su di un preesistente terrorismo nella zona B, diffuse oralmente e per iscritto da alcuni Vidali, tramite la loro stampa, non si differenzia per nulla da quella che siamo abituati a sentire già da tre anni, dalla stampa notoriamente reazionaria.

Si possono così leggere su «Lavoratore» delle ultime settimane delle frasi sull'attività terroristica, sulle «persecuzioni» ecc.

Nel numero del 27 luglio corr. a. il «Lavoratore» nel suo articolo di fondo porta quanto segue: «Nella zona B Laurenti ed Ukmar, Stoka e Sorta, Gino Gobbo e Sedmak, traltri, in sicer po zaključku nekake prireditve, ki jo je organiziral pri postaji narodna zaščita v Novigradu, poveljnik postaje, Savi Ernest, kljub ponovnim pozopim ni mogel pripraviti poslušnosti Bertosa, ki se je obnašal nedisciplinarno. V nastalem prepiru je poveljnik v opravičenem razburjenju dal začetnik Bertosu klopčujo tu najvidnejše predstavnike ljudske oblasti, češ da so oni namenovatelji in odločiteli tega terorizma z objavo izsledkov posamezne preiskave, ki so jo izvršili trije člani izvršilnega odbora okrožnega ljudskega odbora za Istro, bo odgovor lahek.

Pri tej komisiji sta sodelovala dva člana, ki sta se izrekla za resolucijo Informbiroja, in tretji, ki se ni izjavil v tem smislu. Komisija je imela nalogo, da ugotovi resničnost o posameznih in najvažnejših napadih, ki so jih iznesli vidaljevci. Ona dva člana, ki sta se pridružila Vidalijski akciji, sta potem ko sta čutila, da preiskava ne bo imela uspehov, kot sta jih pričakovala, skušala dvoumno zaveti njen zaključek, pri čemer sta hoteli, da bi preiskava ugotovila, kar bi bilo zanje dobro, pa seveda ne bi odgovarjalo resnici. Dalje sta skušala, da bi končala komisija svoje delo predno bi razčistila vse primere. Pri tem sta skušala poleteti za nos tretjega člana komisije in višjega javnega tožilca, ki je prisostvoval delovanju komisije, s tem da sta stavila pogoj za odobritev poročila, da se bavi komisija z najpomembnejšimi primeri, in sta skratka na to rezultat razgovorov med Mačkam in Paveličem v Zagrebu.

Casnikarji v Avstriji vojni zločinci iz Jugoslavije

DUNAJ, 14. — Kakor poročajo demokratični časopisi, je izdajatelj glasila avstrijske socialistične stranke v Salzburgu «Demokratische Volksblatt» jugoslovanski vojni zločinec Botirovič, čigar izročitev so jugoslovanske oblasti zahtevale od ameriških okupacijskih oblasti. Jugoslovansko ljudsko sodišče je Botiroviča obsodilo na smrt zaradi sodelovanja z nacisti med vojno. Dunajski list «Der Abend» pa piše, da je med člani uredništva nekega drugega časopisa v Salzburgu, in sicer glasila ameriške vojne uprave «Salzburger Nachrichten», večje število članov ustaških terorističnih organizacij. Tudi za te je Jugoslavija zahtevala izročitev.

Izjava ki so jo dale tovarišice na glavnem svetu ASIZZ

Podpisane članice izvršilnega odbora ASIZZ ugotavljajo, da se je spor, ki je nastal v Komunistični partiji Tržaškega ozemlja po objavi resolucije Informbiroja, namerno vnesel tudi v organizacijo ASIZZ in da se tako ruši program, sprejet na ustanovnem kongresu ASIZZ.

To svojo ugotovitev ostanjajo na sledeča dejstva:

1.) Brez vednosti večine izvršilnega odbora se je oficijelno po tisku odobrila resolucija Informbiroja, kar je bilo v nasprotju s temeljnimi načeli ASIZZ, ki so bili določeni na ustanovnem kongresu ASIZZ.

2.) S tem da je del vodstva ASIZZ zavzel tako stališče, da se je pričelo načrtno rušenje naše enotne ženske antifasistične fronte, ki je nastala že za časa narodno-osvobodilne vojne na osnovah naše skupne borbe, ki smo jo vodili v interesu demokratičnih ženskih množic in v interesu celotnega demokratičnega prebivalstva Tržaškega ozemlja.

3.) Napadajo se naše najdoslednejše revolucionarne borce, ki so k ustanovitvi in razširjenju naše ženske organizacije največ doprinele. To delajo z namenom, da bi jih spravile ob ugled pred ljudskimi množicami.

4.) Načrtno vodijo gonjo proti delovanju ljudske oblasti v con Tržaškega ozemlja, ki je pod jugoslovansko vojno upravo, z izmislijanjem nabojev, fantastičnih vesti, ki nimajo nič skupnega z resnico in jim je edini cilj oblatiti ljudsko oblast, tamkajšnjo Vojno upravo in Jugoslavijo.

5.) Spremeniti hočejo dosedaj dosledno borbeno linijo, čeravno te spremembe ne narekuje noben politični dogodek. Vsa ta dejanja očito kažejo tendence revizionizma, ki so se pričele pojavljati na vse načine, in katerih končni cilj je priključitev Trsta k Italiji.

6.) Tako delovanje ne vodi k razširitvi naše ženske organizacije in priletnosti drugih žena, kar si je ustanovni kongres ASIZZ zadal za osnovno nalogo, temveč k razbijanju naše ženske organizacije, k razbijanju italijansko-slovenskega bratstva in naše enotne protimperialistične fronte.

7.) Kot dosledne revolucionarne borce odločno obsojamo vse razbijaško delo Vidalijske skupine, ki se očituje tudi v vodstvu ASIZZ Tržaškega ozemlja, in ostajamo zveste programu, sprejetemu na našem ustanovnem kongresu.

8.) Vse resnično demokratične in antifasistične žene vseh treh narodnosti, ki prebivajo na Tržaškem ozemlju in ki jim je pri srcu mir in srečnejša bodočnost njihovih otrok, pozivamo, da se oklenejo še tesnejše zaščite programa, ker nam le on daje jamstvo, da bomo v naši trdi borbi proti imperializmu tudi uspele.

Samo tako bomo še nadalje dajale resnično pomoč Mednarodni demokratični ženski zvezi in Sovjetski zvezi, da nas bo lahko podprla v naših pravih zahtevah.

Smri fašizmu! — Svoboda narodul

Trst dne 12. avgusta 1948.

MAJDA RUPENA
ZORKA KOSEVEL
KOJCANIC VALERIA
BOLE KATARINA - (JUCA)

BUZDAKIN LUCIJA
MARZARI OKTAVIJA
IVANCIC VERA
RESCHITZ ALMA

Dichiarazione presentata dalle compagne al Consiglio Generale

Noi sottoscritte membre del Comitato Esecutivo dell'UDAIS constatiamo che il dissidio ideologico sorto nel Partito Comunista del T.L.T. in seguito alla Risoluzione dell'Ufficio d'Informazioni è stato intenzionalmente portato anche in seno all'organizzazione dell'UDAIS e che viene in tal modo disgregato il programma accettato al Congresso Costitutivo dell'UDAIS.

Basiamo questa nostra constatazione sui seguenti fatti:

1.) All'insaputa della maggioranza del Comitato Esecutivo è stata approvata attraverso la stampa, la Risoluzione dell'Ufficio d'Informazioni, sebbene il Fronte democratico mondiale delle donne, che sta a capo della nostra organizzazione, non abbia finora emesso alcuna dichiarazione.

2.) Col'assunzione di questa posizione da parte di alcune membre della direzione si è iniziato programmaticamente a disgregare il Fronte democratico delle donne, sorto già al tempo della guerra di liberazione nazionale, sulle basi della lotta comune, e abbiamo condotto nell'interesse delle masse democratiche femminili e nell'interesse comune della popolazione democratica del Territorio di Trieste.

3.) Vengono attaccate le nostre combattenti più conseguenti, che hanno dato il maggiore contributo alla fondazione ed all'allargamento dell'organizzazione femminile. Lo scopo degli attacchi nel riguardi delle suddette compagne è di discreditare in seno alle masse popolari.

4.) Secondo un piano prestabilito viene condotta una campagna contro l'attività del Potere popolare della zona del Territorio Libero amministrato dall'Armata Jugoslava per mezzo di fantastiche notizie inventate di sana pianta, non corrispondenti alla verità, con l'unico scopo di denigrare il Potere Popolare, l'Amministrazione militare e la Jugoslavia.

5.) Si vuole mutare la linea di condotta conseguente avuta finora, benché nessun avvenimento politico nuovo detti un tale mutamento. Tutti questi fatti dimostrano chiaramente la tendenza al revisionismo attuata con tutti i mezzi, col fine ultimo di annessione di Trieste all'Italia.

6.) Queste azioni non portano all'allargamento della nostra organizzazione femminile né alla conquista di altre donne, compito principale che si era prefisso il Congresso Costitutivo dell'UDAIS, bensì porta alla rottura della nostra organizzazione femminile, alla rottura della fratellanza italo-slava e del nostro compatto fronte ant imperialista.

7.) Come conseguenti e rivoluzionarie combattenti condanniamo l'azione disgregatrice del gruppo Vidali e le cui conseguenze sono evidenti anche in seno della direzione dell'UDAIS del T.L.T., e rimaniamo fedeli al programma accettato al nostro Congresso Costitutivo.

8.) Invitiamo tutte le donne veramente democratiche ed antifasciste, appartenenti alle tre nazionalità conviventi nel Territorio, che hanno a cuore la pace e un avvenire migliore dei loro figli, a stringersi più strettamente intorno al programma di lotta, l'unica garanzia per riuscire in questa dura lotta contro l'imperialismo.

Soltanto in questo modo daremo anche in futuro un vero contributo al Fronte democratico mondiale delle donne ed all'Unione Sovietica, affinché ci possa appoggiare nelle nostre giuste rivendicazioni.

Morte al fascismo! — Libertà ai popoli!

Trieste, 12 agosto 1948.

MAJDA RUPENA
ZORKA KOSEVEL
KOJCANIC VALERIA
BOLE KATARINA - (JUCA)

BUZDAKIN LUCIA
MARZARI OKTAVIJA
IVANCIC VERA
RESCHITZ ALMA

Spoznale smo jih na razbijaškem delu

(S seje glavnega sveta ASIZZ)

12. t. m. je bila seja glavnega sveta ASIZZ za Tržaško ozemlje. Čeravno je bila ta seja določena že 14 dni poprej, ni tajništvo naložilo časa, da obvesti o njej pravčasno tovarišice iz Istre, ki so tako prejele vabilo šele tisto popoldne pred sejo. Najbrže bi bila ena mu delu vodstva prisotnost teh tovarišic dokaj neprijetna in so se tako na lep način izognile neljubemu srečanju. Vsekakor bi potem morale na mestu priznati, kako so prikrojile in potvrdile besede tovarišice Lucije iz Bujsine, ki jih je izrekla na seji izvršilnega odbora v prid ljudske oblasti.

To bi bilo morda nerodno in bi jim močno pokvarilo ugled tudi med tovarišicami s terena. Te si cer nimajo po vseh pravilih, na katerih stoji organizacija ASIZZ na seji glavnega sveta nobenega opravek, kajti čemu so potrebne potem volitve v glavni svet in izvršilni odbor, če ni mti toliko upanja, da bosta dosledno predstavljala in branila koristi demokratičnih žena. Prišlo se na posebno povabilo, ker jih je del glavnega sveta potreboval. Slutiti je že naprej svojo nemogočost stvarni dokazi, ki bodo na seji iznešeni. Zgodilo bi se lahko, da bi mogli pod njihovo težo kapitulirati. In da to prepreči, mu izvršno služijo tudi ljudje, v katerih slovarju

se še vadno najdejo izrazi kot nacionalist, fašist, sporka in podobni. To pa po tolikih letih skupne borbe in po vseh malo domačih besedah o enotnosti in bratstvu, ki jih v poslednjem času tako pogosto rabijo, po zaklinjanju, da bodo obsodili vsakogar, ki bo vnašal nacionalistične težnje. Slika pa še ni popolna. Vanjo spadajo tudi elegantne kretnje, natančne take, kot jih je delala na pločnikih reakcija na prvomajskih proslavah, ko je hotela z njimi naznačiti, kam raj se pobere demokratično tržaško prebivalstvo. V takem okolju se torej vrši seja glavnega sveta. Vse je storjeno, da bi diskusija vedla, kakor so izrazile v poročilu predsedstva, da jo hočejo imeti. Za bilo njeno vedrino je na koncu preskrbljeno tudi z živizi s piščalko. Citanju zapisnika zadnje seje izvršilnega odbora je sledilo poročilo predsedstva, ki ga je podala tov. Karleta. Iz tega poročila, ki ne postavlja pred naše ženske množice nikake perspektive za njihovo nadaljnjo borbo, se hočem dotakniti le poziva, ki ga je del vodstva ASIZZ poslal jugoslovanskim tovarišicam. Rotil jih je, naj posredujejo pri voditeljih njihove komunistične partije, naj ne tirajo Jugoslavije izven demokratičnega bloka v svojem poročilu.

(Nadaljevanje na 2. strani)

Vsi demokrati bodo danes na manifestaciji v Ižoli

VREME IN PODNEBJE

(Nadaljevanje in konec iz prejšnje dvojne številke «Primorskega dnevnika»)

Ko dospe veter do grebena, izloči vodno paro, ko se pa spusti na drugi strani navzdol, segreva vodna para izgine. Oblak torej ni stalen, ampak nastaja z novim dotokom zraka vedno znova in pri odhodu istega zopet izgine. Stalno je samo presnavljanje.

Ce je izločanje vodne pare zelo močno, pada iz oblaka dež. Ker se oblaki stvarjajo predvsem na južnih pobočjih, pada tu največ dežja. V Bovcu pada na leto povprečno 2764 mm, na severni strani Alp v Kranju samo 1537 mm, v Kamniku pada 1367 mm, na severni strani Kamniških planin in Karavank, na primer v Celovcu pa samo 1014 mm. Če je temperatura zraka pri izločevanju vodne pare pod ničlo, nastane sneg. Sneg pada na pobočja in v pozni obleži. Ker pa je temperatura zraka v višjih legah poleti prehladna, da bi ga raztopila, ostaja tu sneg vse leto.

Kjer ostaja sneg vse leto, nastanejo ledeniki. Ledenike sestavlja čist, kristalni led, ki ga ustvarja ponovno zmrzovanje. Ker se ne more sneg nad snežno mejo staliti in ker tudi poleti sneži visoko v planinah, se nabira v kotlinah vedno več snega. Spodnji sloji snega so zaradi teže izpostavljeni ogromnemu pritisku gornjih slojev.

Leč prav za prav sneg pa se tali tudi samo zaradi pritiska, ne da bi se jima dovolj kaj toplota. Kakor hitro pa pritisk golenja, nastala voda takoj zmrzne.

V večini snežiščih se talijo spodnji sloji snega zaradi pritiska. Isti pritisk tudi pritiska vse kompleksa snega proti dolini. Niže doli je pritisk manjši, zato spodnja voda zopet zmrzne. Tako nastajajo ledeniki, ki se počasi, toda stalno pomikajo v dolino. Ko doseže

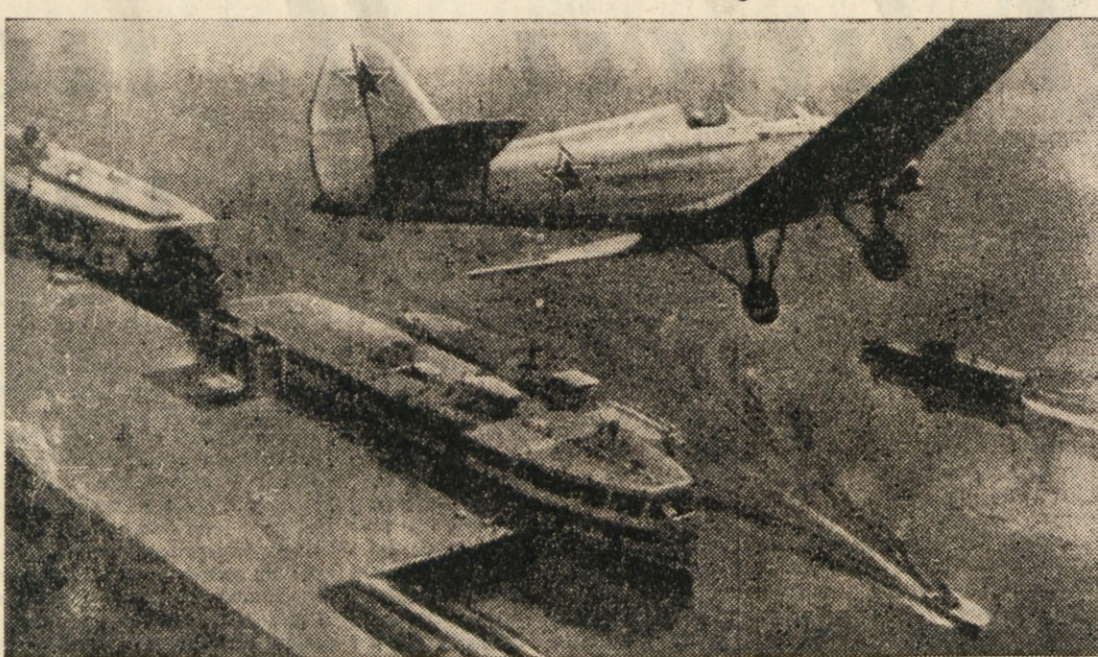
snežno mejo, se začne zaradi višje temperature taliti in izpad ledenika teče neusahljiv potok, ki je navadno izvir vseh večjih alpskih rek. Tudi Soča ima svoj pravi izvir v majhnih ledenikih pod Mangartom in Triglavom.

Vremenska napoved. Glavna tvorca vsakdanjega vremena v naših krajih sta ciklon in anticyklon. Karakteristika anticyklona je jasno nebo, pozimi sončno in mrzlo vreme, poleti pa sončno in zelo toplo. Dnevno temperaturno kolebanje je veliko. Najvišja in najnižja temperatura zraka v letu padata na čas anticyklona. Absolutna in relativna vlaga sta na-

vadno nizki. Zrak je v splošnem miren. Če pa piha, tedaj pihajo suhi in mrzli vetrovi s severnih strani neba. Barometer kaže visoko in se more povzpeti do 780 mm. Ker se megle kaj rade ustvarjajo pod anticyklonom, so te navadno dober znak za lepo vreme.

Ce pa se Evropi bliža ciklon, opazimo najprej pooblačenje neba na zapadu s tankimi, belimi in visoko ležečimi oblaki. Vetrovi so južni ter zato topli in vlažni. Dnevno kolebanje temperature je majhno. Barometer stalno pada in more pasti do 730 mm. Južni topli vetrovi napravijo pozimi vtis prijetnega vremena, ker nadomestijo neprijetne severne mrzle vetrove v anticyklonu. Poleti pa prinesejo soparen zrak, ki je zelo neprijeten in ovira delovno pri težkem delu. Vlažen topli

Polet nad moskovskim pristaniščem

SOVJETSKA ZVEZA RAZPOLAGA Z MOCNIM VOJNIM LETALSTVOM, KI JE V DOMOVINSKI VOJNI DOPRINESLO SVOJ OGROMEN DELEŽ ZA ZRUŠENJE NACIFASIZMA.

Tehnične mojstrovine V ČLOVEŠKEM TELESU

Človeško telo je neizčrpno najdišče številnih genialnih rešitev, nanašajočih se na vsa področja tehnične vede

Zivimo v dobi tehnike. Z vseh strani nas obdajajo stroji, ki opravljajo nameste naša tisoče poslov vsakdanjega življenja. Toda narava se je zdavnaj pred nami posluževala vsakovrstnih tehniških pripomočkov, kadar je bilo treba kako stvar ustvariti v težjih okoliščinah. Ali ni n. pr. že človeško telo tehnična mojstrovina, pred katero se morajo skriti naši najdumovitejši strojni umotvorci?

Za te teme so se zmerom zanimali duioviiti ljudje. Umjetnik je obdajal harmonijo vseh posameznega organa. Naravoslovec je pa proniknil globlje in našel v človeškem organizmu nešteto genialnih rešitev, nanašajočih se na vsa področja tehnične vede. Res je, da je človeško telo samo čno izmed nešteto drugih konstrukcij prirode, ali v tej je uresničeni nešteto idej, ki urejajo nje delovanje od najznejših in najzapietnejših pojavnosti, ki temelje na še neraziskanem materialu in za nas že nepojmljivih kakovostih in sposobnostih pa do najpreprostejših delanj, ki jih je poznal že najprimitivnejši človek.

Vzemimo za primer: Ta motor, ki vzdržuje po telesu obtok življenjsko važnega soka — krvi, bije neprestano in kar samo od sebe kakor avtomat. In vendar: sproži se neka misel in avtomat se požene v divjem tempu — strah: srce se ustavi kar za nekaj sekund, ki se zde prizadete celu večnost. In kako je naravno tudi to, da se kri, ki jo je srce poglaval v žile odvodnice, ne povrne takoj nazaj, ko se srce spet razširi, da bi prejelo vase kri iz nasprotne smeri. Spet popolnoma preprosto mehanizem: srce ima ventile ali zaklopnice, ki so deloma natanko tanke, kakor zaklopnice naših črpalk. To velja točno n. pr. za zaklopnico v iztoku aorte, to je glavne odvodne žile našega telesa. Ima pa srce še neko vrsto ventilov. Ti leže med predvoroma, zbiralnima prostoroma za naslednji

krvni val in med prekatoma, ki bi ju lahko imenovali eksplozijski prostor našega srčnega motorja. Te zaklopnice so seveda spet drugače konstruirane, ker morajo biti ne le večje, marveč morajo vzdržati tudi večji pritisk. Premer ventilov je dokaj velik in lahko bi se pripetilo zlasti pri hudem naprejanju, da bi se rob zaklopke upognil, zavil, kar bi seveda delovanje ventilov ustavilo. Tudi tukaj je naša narava preprosto sredstvo v odpono: imenuje se ostenje ali okrepitev. Ni se pa poslužila narava kakšnih reber ali vezi, s kakršnimi napravljajo naši konstrukterji svoje strojne konstrukcije toge, ampak je vdelala v ventil v istem smislu delujočo mišico, ki vzame manj prostora in je obremenjena samo takrat, kadar mora zaklopko res podpirati.

Neizčrpno najdišče je dalje človeško telo za vse preučevalce gradbenega materiala. Pomislimo samo, da sestavlja telo mimo tistih kristalov apnenca, s katerimi impregnirajo krovne konstrukcije, večje trdote, vse gradbeni material samo iz beljakovinskih snovi. Nekaj večjih preučevalcev v sestavi molekulov pa doseže narava snovi docela novih svojstev (11). Na ta način se ji je n. pr. posrečilo sestaviti trden in hkrati izredno prožen hrustanec, čigar skromno tkivo ne potrebuje nikakih posebnih prehranjevalnih žil. Potem je tu omeniti tisto elastično tkivo v ožjem smislu besede, ki ustvarja prožne vezi v kosteh, ki držijo trajno napeto kožo in žile, zmerom pripravljeno v veliko silo izravnati vsako nosilno deformacijo, ne da bi potrošilo za to posel kaj energije. Tudi v tem tkivu so namreč žilice silno redko razpnete. In slednjič vidimo skrajno poudarjeno gospodarnost v nastajanju organov. Kako se n. pr. oko v nerazumljivi vi razvojni fazi spremeni iz popolnoma enakega tkiva na nekaterih mestih v prozorno snov.

ki je že ob rojstvu kristalno čista, dasi obstoji iz navadne beljakovine kakor vsi okolišni deli.

Kakovost materiala zmerom točno odgovarja njega svrhu. Nikjer se ne potroši kaj preveč za tisti mehanični učinek, ki je bač potreben. Kako mlado je se doganjanje, da polni železni drogovi niso najmočnejši, marveč da se dajo iz istega materiala narediti dokaj trdnosti profilirani nosilci n. pr. traverze — in kakor staro je dejstvo, da je ograda naših udov sestavljena iz volilnih, cevastih kosti. Posebno duhovita je konstrukcija: Najmanj materiala pri največji trdnosti. Prsti na rokah so res zelo gibčni, pa vendar ne moremo niti vsakega posebej stegniti ali skčiti niti ne končnih členkov na vsakem prstu vsakega posebej premikati. (Se nadaljuje)

Podedovano zdravje in dolgo življenje

Z vprašanjem, dali more človek ravnati svojo usodo, ki je bila nekoč eno najbolj spornih vprašanj filozofov, se bavijo danes biologi. Vprašanje se še danes glasi: ali so podedovane nagajenja ali vnvanji vzroki, ki imajo večji vpliv na življenjsko pot kakšnega človeka?

Najnovejša raziskovanja kažejo, da je smatrati skoraj vse telesne lastnosti za podedovane lastnosti. Podedovane lastnosti se ustalijo v jajčecu, pod čemer razumemo oplojeno spolno klico. Te lastnosti so po kakovosti zelo različne, tako da lahko govorimo o biološko velikovrednih in manjvrednih jajčecih. Velikovredna jajčeca se razvijajo v življenjsko sposobna krepka bitja, iz malovrednih jajčec nastajajo šibkotna bitja, ki se jim v boju za obstanek nič dobroga ne obeta.

Kakšnih 25% oplojenih spolnih klic je že po naravi tako slabotnih, da se že v maternih telesih ne razvijejo v živa bitja.

Kakovostne razlike nimajo vpliva samo na potek razvoja v embrionalnem stanju. Dali novorojenec preživi prvo leto svojega življenja, ko je umrljivost dojenčkov največja, zavisi v glavnem od prvotne vrednosti jajčeca. Življenjska doba povprečne jajčeca znaša 50 do 60 let. Samo iz veevrednejšega jajčeca nastane človek ki je že v svojem osmesečem letu, navzile težkim življenjskim pogojem, krepak.

Treba se je sprijazniti s tem da se zobje prekalno pokvarijo, da postanejo oči v starejši dobi slabotnejše, da se lasje razredčijo in osivijo, čeprav je srce še mlado. Premnosokrat pa opazimo redčenje lasišča in osivitev, ki nimata nobenega opraksa s starostjo in z načinom življenja. Takšne predčasne odpovedi so eden najbolj vidnih znakov za podedovane pomanjkljivosti tkiva.

Po drugi strani se držijo druga tkiva in, tkivna združenja, celo življenje brez vidne obrabe. Tako so mišice okostja po vsem videzu določena za daljšo, življenjsko dobo nego je človeško življenje. So pa še neke izredne kakovostne razlike, ki jih imenujemo bolna nagajenja in ta so usodnega pomena. Sem spadajo na pr. primeri podedovane vnetja očesne mrežnice (retinitis), pri katerem se mrežnica po normalnem delovanju v mladih letih hitro izrodi, tako da postane človek že v mladosti starostno bližji. Poznamo tudi sorodno podedljivo nagajenost, prav tako spadajo sem neki dole neumljivi primeri multiple skleroze z mrtvoudnimi znaki ali predčasni primeri poapnenja žil.

Goljšavost nastopa, kakor znano, v krajih, kjer imajo tla in rastline, ki rasejo v njih, zelo malo tolovih soli. Čeprav potrebuje telo silno malo joda, vendar ga kot tako imenovane katalizatorja (nospesovalca kemičnih procesov) ne more pogrešati. Jod se zbira, kakor vemo, v ščitni

Baje se da človeku med spanjem marsikaj prišepetati, kar mu kasneje ostane v spominu, s tem pa še ni rečeno, da bi se mogli med sladkim smrčanjem naučiti kitajščine

Učenci so že pred časom posvetili svoj trud študiju o funkciji, ki jo vrši spanje v organizmu z biološkega, kliničnega in psihološkega vidika.

Potrpežljivi 25-letni študij je ovrgel razne zelo razširjene predodke, kot na pr. predodek, da škoduje gibanje v spanju nočnemu počitku. Dr. Kleitman je dokazal, da menja človek v spanju normalno položaj 20 do 45-krat v noči in da to odgovarja potrebi organizma samega, katerega deli vsi potrebujejo počitka. Nadalje je prav tako ugotovil, da se lahko spremeni štirindvajset — urni kolobar za spanje in bedenje. Z raznimi poskusi, ki jih je izvršil sam v popolni temi, je Kleitman ugotovil, da se lahko organizem izvršno privadi kolobarju 21 ali 28 ur in da torej kolobar 24 ur ne sloni na fiziološki potrebi počitka.

Po Kleitmanovih ugotovitvah se razvoj usipavanja in zbuditve razvija v šestih fazah. Predno se zaspi, najprej popušta utrip, bitje srca in drugi fiziološki procesi, nato se umiri pet čutov do popolnega prenehanja delovanja in to v sledečem redu: vid, okus, vonj, sluh (le deloma), tip. Pri zbujanju ta proces poteka ravno obratno.

Dejstvo, da sluh med spanjem nikdar ne izgine popolnoma, je že pred mnogimi leti dalo misliti na možnost zdravljenja in učenja med spanjem. Aldous je v romanu «Novi svet» izdelal pravcato fantastično, toda učinkovito teorijo o «ipnopediji».

Sedaj so povzeli to načelo na znanstvenem polju; prof. Charles B. Elliot, docent psihologije na univerzi Severne Caroline, in Max Sherover, predsednik Lingaphone zavoda, sta v zadnjih dveh letih izvedla s pomočjo 40 študentov vrsto poskusov in sta na podlagi tega izrekla prepričanje, da se med spanjem lahko poučujejo tuji jeziki, naštevanki, kemične formule. Morsovi znaki in druge snovi, ki zahtevajo mnemotehnični napor. Tako je na pr. en poskus obstajal v tem, da so v bližini spetega postavili fonograf, ki je spetemu prišepetal tuje besede na uho. Ko se je pa ta zbudil, so dali študentu seznam istih besed, da se jih nauči na pamet, nakar so

Učenje med spanjem

ZDRAVO IN ZABAVNO JE KOPANJE V MORJU, TODA V BISTRIH VODAH IN TIRIH KOTICKIH NAŠIH JEZERC IN REK NI NIC MANJ PRIJETNO

ugotovili, da mu je to uspelo v neverjetno krajšem času kot normalno. V bodočem letu bodo izvršili poskuse v tem smislu v velikem obseku s študenti državne College v Pensylvaniji.

Sherover, ki je iznašel mnogo instrumentov za ipnološke kon-

trole, je pripravljen nadalje izvesti poskuse z napravo svoje lastne iznajdbe, ki se namerja v blazino duševno bolnih in ki oprepe v uho spetih pomirjujoče besede. Take poskuse bodo izvedli tudi v nekaterih psihiatričnih klinikah raznih držav.

MEHANIČNA DELAVNICA

NECCHI

BDU

šiva, veze, krpa, obšiva luknje, prišije gumbe in čipke brez okvira.

PLETILNI STROJI DUBIED.

Tullio Natale

TRST

UL. C. BATTISTI 12, TEL. 6533

Podružnica v TRZICU — Korzo

MIZARJI

DESKE SMREKOVE

In macesnove, trde vrste lesa vezane plošče raznih debelin

CALEA — Viale Sonnino št. 2

Telefon 90-441

Singer šivalni stroji

popolnoma nov za 12.000. Spet drugi pogreljiv, prodam. Spet jemam vsakovrstna popravila s popolnim jamstvom po ZELU UGODNI CENI.

COSLOVICH — TRST, ul. Manzoni

OBJAVA

Obveščamo vse naše cerjene odjemalce, da se prične

velika razprodaja

VSAKOVRSNEGA POLETNEGA BLAGA ZA KONEC SEZONE

HLAČE - JOPE

PO IZREDNO ZNIŽANIH CENAH

Prepričani smo, da boste v VELIKI IZBIRI, ki jo imamo, dobili VSE PO VASEM OKUSU, KAKOR OST IN CENA. V vašem interesu je, da pri nakupovanju obiščete trdvo

Magazzini del Corso

TRST - GALLERIA PROTTI - TRST

OGLEDITE SI

novo pošiljko

najmodernejših ženskih, moških in otroških

čevljev v veliki izbiri

TREVISAN - Trst, ul. Vasari 10 - TREVISAN

IVAN DOLES SEDLAR

IZDELUJE KONJSKO OPREMO. AKTOVKE, TORBICE. SPREJME TUDI V POPRAVILU V TEJ STROKI

CENE ZELO UGODNE

TRST, ulica G. Gozzi, (vogal ul. Pauliana blizu postaje)

OBMORSKO KOPALIŠČE

Sv. NIKOLAJ

OB NEDELJAH IN PRAZNIKIH

ODHODI S POMOLA RIBARNICE V TRSTU. (legalna ura): 8.30, 8.15, 9.00, 10.15, 11.00, 11.30, 12.30, 13.30, 14.15, 14.45 in 15.00

ODHODI IZ SV. NIKOLAJA V TRST (legalna ura): 9.15, 9.50, 12.00, 12.45, 13.15, 17.30, 18.40, 19.00, 19.30, 19.40, 20.40, 21.15, 21.30, 21.40.

Vozijo parniki «Altara», «Vettor Pisani», «Trieste», motorna jadrnica «Levante».

Cene kombiniranih voznih listkov (vožnja tja, kopališče in vožnja nazaj) ob NEDELJAH IN PRAZNIKIH za odrasle: 180.— lir, za otroke od 3 do 10 let 120.— lir.

URNIK OB DELAVNIH

ODHODI S POMOLA RIBARNICE V TRSTU. (legalna ura): 8.30, 10.30, 11.15, 14.00, 14.45.

Vozijo motorna jadrnica «Levante», parnik «Vettor Pisani». Povratek s parnikom «Altara».

ODHODI IZ SV. NIKOLAJA V TRST (legalna ura): 9.30, 12.35, 16.00, 19.20, 19.45, 21.30 po potrebi.

Cene kombiniranih voznih listkov (vožnja tja, kopališče in vožnja nazaj) z motorno jadrnico «Levante» 160.—, 100.— lir, s parnikom 180.—, 120.— lir

Motorna jadrnica IZ KOPRA ob NEDELJAH vsako uro, ob DELAVNIH: vsake dve uri. Ob praznikih avtobusna vožnja: PORTOROZ - KOPER - SV. NIKOLAJ in obratno.

ČE BO POTREBNO, BO PROMET S PARNIKI NEPRETRGAN

O kraljevski igri

Šah so prinesli v Evropo Arabci v devetem stoletju. Medtem ko se s to igro v ostalih državah ukvarjajo le nekateri krogi, je v SZ razširjena med milijoni delavcev

vjetska zveza ima največje zasluge pri širjenju kraljevske igre in, medtem ko se v ostalih državah pečajo z njo le določeni krogi, je v Sovjetski zvezi priljubljena med vsem ljudstvom. Milijoni delavcev se ukvarjajo z njo in danes je SZ najmočnejša šahovska sila na svetu. Pri razvoju in širjenju šahovske ideje ima velike zasluge ruski veleojster Cigorin iz 19. stoletja, nič manjše pa tudi današnji veleojstri SZ, ki so med prvimi na svetu.

Igralci se ločijo v različne vrste, in sicer po sposobnosti. V SZ imajo na pr. sedem takih kategorij. Za vstop v te kategorije morajo igralci zadostiti določeni pravilom in zahtevam: moštanski kandidat postane lahko fomalst za eno, ki v državnem prvenstvu opravi vsaj 50 točk, nekaj podobnega velja za mednarodnega mojstra, le s to razliko, da mora potrebnih 50 dobljenih partij izvojevati na mednarodnih turnirjih. Končno postane veleojster le oni, ki si na velikih mednarodnih turnirjih prirobo prvo, po nekaterih tudi drugo ali tretje mesto.

V šahovski igri je sicer določen čas za razmišljanje, ni pa omejeno število potez. Čas merijo posebnne ure. V prvenstvenih in mednarodnih šahovskih bitkah mora igralec napraviti v petih urah 40 potez, v vsakih naslednjih dveh urah pa vsaj 20 potez. Čim igralec v določenem času ne uspe napraviti predpisano število potez, je igra zanj izgubljena ne

glede na pozicijo. V zaprtih prostorih izvedenim turnirjem ne more prisostvovati večje število igralcev. V ta namen so izven igralnice postavljene demonstrativne deske, ki kažejo potek igre. V SZ sledijo na ta način tisoči gledalcev vsem zanimivim in pomembnejšim tekmom. S pomočjo takih desk gledalce kajpada lahko zastadejo tudi igre v odda-

Veleojster SZ M. BOTVINNIK ljenih mestih. V srečanju USA-SZ lani so ameriški šahisti igrali v New Yorku, sovjetski pa v Moskvi. Poteze so prenašali radio-grafsko.

Iz BENEČIJE

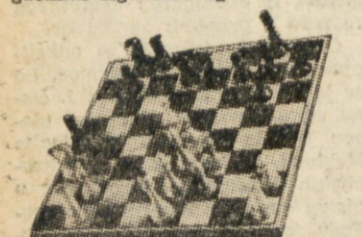
ST. PETER OB NADIZI

Za organizacijo brezposelnih se je ustanovil pri nas poseben odbor, ki ima nalogo pomagati brezposelnim ter jih zaposlovati, upoštevajoč družinske razmere.

Brezposelni so zelo demoralizirani, ker se zdi, da ne bo nobenega dela v bližini, a draginja vsak dan bolj raste. V bližini je cemenlarna Sv. Lea, ki sedaj ne obratuje. Ako bi se ta objekt sprevrnil v delo, bi dal možnost za pozitivne mnogim ljudem pri kopanju laporja, ki je po večini sestavljen del naših beneških gričev. Cementarna pa je zaprta in je posledica sedanje politike. Tako se Benečani klub širokogrudnim obljubam De Gasperijs, Marshallovega plana in Fanfanijevega načrta vedno bolj pogrezajo v revščino.

Zupani pa delajo neodvisno in so nepravilni v reševanju težkega problema brezposelnih. Tako tudi G. Costaperraria, župan Sv. Petra, nikoli ne vabi člane odbora za pomoč brezposelnim, da bi skupno obravnavali vprašanje za poselitve. G. Costaperraria sam sklepa in pošilja na delo svoje ljubljence, kateri seveda niso člani naprednih organizacij.

Šah je prastara igra. Poznali so jo v Indiji že konec 7. stoletja. Kajpada je doživela dokaj sprememb, predno je dosegla današnjo popolnost. V Indiji so tudi igrali na 64 poljih, vendar z drugačnimi figurami. Igro so imeno-

vani «caturango», sanskritska beseda, ki pomeni — armada. Zanimivo igro so si kasneje privzeli tudi Perzijci. Imenovali jo «cetranga», kar pomeni po nadeli ime svojega vladarja: šah. Od te besede torej izvira današnje ime igre. Arabci, ki so 642. preplavili Perzijo, so se tudi navdušili za «cetranga». In že v tej dobi so se našli mojstri, ki so se igre lotili z zaprtimi očmi. V 8. in 9. stoletju pa so nekatere zanimive pozicije celo pisali. V Evropi se je šahovska igra razširila v 9. stoletju; prinesel jo so Arabci preko Španije. V Kataloniji so našli kristalne šahovske figure iz teh časov, v Angliji so se igre lotili v 10. stoletju, v Italiji pa leta 1061.

Šahovska igra je bila temeljno reformirana konec 15. stoletja. Zanimanje zanj je občutno padlo, ker je bila prepočasna in l. 1475, ko jo popolnoma spremenili. Iz «cetranga» je postal šah, katerega figure so dokaj pridobile na gibljivosti. Te spremembe so izvedli v Španiji in od tedaj se je igra vedno bolj širila in izpopolnjevala. V Španiji je šah dosegel velike uspehe. Iz te dobe poznamo slavne igralce: Ruy Lopez, Lucenu itd., prva pravila in prve izkušnje.

Leta 1799 je Francoz Philidor spisal prvo knjigo o šahovski veščini. Toda za njim so se teoretično obdelave šahovske igre lotili še mnogi drugi, zlasti Rusi. So-